

W dniach 19-22 maja 1999 r. odbędzie się w **Krakowie**
II Kongres Polskiego Towarzystwa Chirurgii
Jamy Ustnej i Szczękowo-Twarzowej

Tematyka Kongresu:

1. Chirurgia onkologiczna
2. Traumatologia
3. Chirurgia plastyczna, rekonstrukcyjna i estetyczna z chirurgią ortognatyczną
4. Psychoterapia i psychoimmunoterapia w chorobie nowotworowej
5. Tematy wolne

Zaproszenie do wygłoszenia proponowanych referatów oraz prowadzenia kursów przyjęli światowej sławy specjaliści: prof. Peter McKinney (USA), prof. Hugo Obwegeser (Szwajcaria), prof. Fernando Ortiz Monasterio (Meksyk), prof. Ivo Pitanguy (Brazylia), prof. Jürgen Reuther (Niemcy).

W ramach Kongresu zaplanowano również zorganizowanie kursów satelitarnych nt.:

1. Chirurgia estetyczna (blepharoplasty, rhinoplasty, body contouring)
2. Zastosowanie kostnego cementu hydroksyapatytowego
3. Osteosynteza stabilna w leczeniu złamań twarzoczaszki
4. Implantologia w chirurgii szczękowo-twarzowej i stomatologicznej (wg systemu Bränemark)

Organizatorem Kongresu jest

Katedra i Klinika Chirurgii Szczękowo-Twarzowej
Collegium Medicum UJ w Krakowie.

Informacje o udziale w Kongresie oraz zgłoszenia proszę kierować na adres:
Dexter Biuro Kongresowe
ul. Wrocławska 37a
30-011 Kraków
tel. (012) 634 08 08, 633 26 56
fax (012) 633 63 13

Prezydent Kongresu
prof. dr hab. Stanisław Bartkowski

Prof. dr hab. med. Zofia Falkowska – prekursor ortoptyki warszawskiej, współtwórca polskiej szkoły leczenia zezą

Associate Prof. of Med. Ms Zofia Falkowska, precursor of the Warsaw orthoptics, co-founder of the Polish school of squint treatment

Elżbieta Müller

W Warszawie na Pradze przy ul. Siennickiej 19b od 25 lat czynne jest przedszkole dla dzieci niedowidzących i z zezem. Staraniem Polskiego Towarzystwa Okulistycznego i władz oświatowych 12 czerwca 1997 r. nadano przedszkolu imię wybitnej okulistki prof. dr hab. med. Zofii Falkowskiej, aby uczcić pamięć polskiej uczzonej, twórcy warszawskiej szkoły leczenia zezą. W uroczystości tej wzięli udział przedstawiciele służby zdrowia i oświaty oraz absolwenci wszystkich roczników przedszkola, jak również rodzice.

Zofia Falkowska urodziła się 2 czerwca 1915 r. w Twerze (Rosja) w rodzinie lekarskiej. Do Polski przyjechała wraz z rodzicami w 1918 r. Po ukończeniu szkoły powszechnej, a następnie w 1933 r. gimnazjum im. J. Słowackiego w Warszawie podjęła studia na wy-

dziale lekarskim Uniwersytetu Warszawskiego. Dyplom lekarza medycyny uzyskała 27 maja 1939 r. Po ukończeniu studiów rozpoczęła staż w szpitalu św. Ducha (1939-1941). W 1941 r. zaczęła pracować w Klinice Ocznej UW w szpitalu Dzieciątka Jezus, przy ul. Oczki 6, jako wolontariuszka, a następnie lekarz ambulatoryjny. W czasie wojny, będąc członkiem Armii Krajowej, aktywnie uczestniczyła w Ruchu Oporu. Jako lekarz brała udział w tajnym nauczaniu, prowadząc ćwiczenia. W czasie powstania warszawskiego w znacznej części przyczyniła się do uratowania biblioteki i przyrządów optycznych Kliniki Ocznej. W okresie popowstaniowym, kiedy Klinikę ewakuowano do Milanówka, mimo trudnych warunków uczestniczyła w organizowaniu i przeprowadzaniu operacji ocznych.

Od 1945 r. pełniła obowiązki asystenta, a od 1948 r. starszego asystenta. W 1949 r. uzyskała stopień doktora medycyny na podstawie pracy *Badanie cytologiczne płynu komory przedniej*, napisanej pod kierunkiem prof. dr. W.H. Melanowskiego. W maju 1953 r. otrzymała II° specjalizacji w zakresie okulistyki, a 1 kwietnia 1955 r. po uzyskaniu habilitacji – tytuł docenta i stanowisko samodzielnego pracownika nauki.

Przez wszystkie te lata pracowała pod kierunkiem wybitnych okulistów, najpierw prof. dr. W.H. Melanowskiego, później prof. dr. G.S. Altenbergera. Po śmierci prof. Altenbergera, zgodnie z jego wolą, powierzono jej od 1 października 1963 r. pełnienie obowiązków kierownika Katedry i Kliniki Okulistycznej AM w Warszawie, a 1 kwietnia 1965 r. w wyniku konkursu władze uczelni przyznały jej nominację na stanowisko, które zajmowała.

Organizację pracy w Klinice Zofia Falkowska rozpoczęła już jesienią 1964 r., po zakończeniu remontu budynku, w czasie którego Klinika mieściła się w Szpitalu Praskim (Przemienienia Pańskiego). O tym, jak Klinika funkcjonowała oraz jak szybko następował jej wielokie-

Z Kliniki Okulistyki Instytutu „Pomnik-Centrum Zdrowia Dziecka” w Warszawie
Kierownik: prof. dr hab. Marek Probst

Adres do korespondencji (Reprint requests to):
Dr med. Elżbieta Müller
ul. Zorzy 30A/9
04-639 Warszawa

runkowy rozwój, dowiadujemy się z publikacji doc. Falkowskiej¹. Czytamy, że zostały rozbudowane istniejące już pracownie, m.in. ortoptyki, protez specjalnych i poradnia chorych na jaskrę. Powstały także nowe: dokumentacji fotograficznej, fluorescein angiograficzna, elektrotretinograficzna, izotopowa i laserowa. Zofia Falkowska jako pierwsza w Polsce w latach 1964-1965 wprowadziła lasery do leczenia okulistycznego. Zastosowanie koagulacji laserowej zmodyfikowało leczenie niektórych chorób oczu, a przede wszystkim technikę operacji odwarstwienia siatkówki. Dzięki doc. Falkowskiej powstała też pierwsza w Polsce pracownia diagnostyki ultradźwiękowej.

Jako kierownik Kliniki Okulistycznej doc. Falkowska gorąco popierała wszelką działalność naukową. Miała niesłychane wyczucie, jeśli chodzi o przydatność i efekt badań naukowych. Interesowały ją wszelkie nowości w naukach technicznych, i ich wykorzystanie w okulistyce w celach diagnostycznych i leczniczych. Niemal cały swój wolny czas poświęcała Klinice. Miała ogromne zdolności inicjowania prac naukowych i badawczych wśród swoich asystentów. Potrafiła wychować własną kadrę. Niemal wszyscy jej asystenci, znani lekarze przez nią wykrowani, są na kierowniczych stanowiskach wiodących ośrodków okulistycznych². W tym czasie opracowano w Klinice około 400 prac naukowych, 17 osób uzyskało doktoraty, pięć utworzyło przewody doktorskie, a dwie ukończyły prace habilitacyjne³. W tym okresie Klinika współpracowała z wieloma ośrodkami naukowymi, jak np.: z Wojskową Akademią Techniczną⁴, z Instytutem Podstawowych Problemów Techniki⁵, z Instytutem Lotnictwa i Instytutem Tworzyw Sztucznych⁶. Warsztat swojej pracy naukowej w latach 1959-1968 Zofia Falkowska realizowała też w Centralnym Ośrodku Badawczym Kolejowej Służby Zdrowia (COZ), gdzie utworzono Zakład Ochrony Narządu Wzroku, którego kierownictwo jej właśnie powierzono. Większe możliwości finansowe COZ niż AM pozwoliły na zakup nowoczesnej aparatury, dzięki której mogła rozszerzyć diagnostykę widzenia barw oraz uruchomić badania elektrofizjologiczne. Powstało wiele prac badawczych w COZ, z których ważniejsze opublikowano. Swoją działalnością w COZ doc. Falkowska przyczyniła się do ukształtowania naukowego charakteru Ośrodka, z którego konsultacji korzystają do dzisiaj inne placówki. Zofia Falkowska jest autorką podręcznika dla studentów medycyny *Okulistyka* (PZWL, 1978) oraz autorką i współautorką wielu prac naukowych z okulistyki, przedstawianych na zjazdach krajowych i zagranicznych, prac, których aktualność zdumiewa po wielu la-

tach. Była współredaktorem „Kliniki Ocznej” oraz wiceprezesem PTO.

Oprócz laserów szczególnie pasjonowała doc. Falkowską fizjologia widzenia. W tej dziedzinie miała ogromne osiągnięcia, wprowadziła wiele własnych, autorskich metod i przyrządów badawczych, jak np. „szybę Falkowskiej” do badania pola ruchów obuocznyczych, używaną do dzisiaj. We wczesnych latach 50. utworzyła w Klinice pracownię widzenia obuocznego, w której zajmowała się leczeniem dzieci z zezem. Jednocześnie utworzyła też poradnię ortoptyczną w Wojewódzkiej Poradni Międzyszkolnej przy ul. Hożej. Obie te placówki stały się ośrodkami szkolenia lekarzy w zakresie strabologii⁷ oraz średniego personelu medycznego ortoptystek⁸. Doc. Falkowska usilnie zabiegała o uznanie tego zawodu i utworzenie szkoły dla ortoptystów. To dążenie zrealizowała jej uczennica w zakresie strabologii prof. dr hab. med. K. Krzystkowa, tworząc w Krakowie-Witkowicach szkołę dla ortoptystek i Ośrodek Leczenia Zeza. Specjalną zasługą Z. Falkowskiej jest organizowanie śródszkolnych turnusów dla dzieci z zezem w czasie roku szkolnego i kolonii zdrowotnych, które dzięki intensyfikacji ćwiczeń ortoptycznych przyspieszały proces leczenia. Inną formą leczenia ortoptycznego jest przedszkole specjalistyczne, w którym oprócz leczenia realizuje się pełny program przedszkolny. Jak podano wstępnie, Docent była inicjatorem utworzenia takiego przedszkola w prawobrzeżnej Warszawie, gdzie nie było żadnej placówki ortoptycznej.

W 1976 r. Zofia Falkowska uzyskała tytuł profesora, przeszła na emeryturę i przestała pełnić obowiązki kierownika Kliniki i Katedry Okulistycznej. W czasie wieloletniej pracy w Klinice otrzymała Złoty Krzyż Zasługi, Medal 1000-lecia Państwa Polskiego oraz inne odznaczenia i nagrody. Po powstaniu warszawskim i zakończeniu II wojny światowej nie należała do żadnych organizacji ani partii politycznych, co wtedy było przeszkodą w zajmowaniu kierowniczych stanowisk i awansów. Trzeba było być wybitnym specjalistą, żeby mimo to zajmować tak eksponowane stanowiska i tyle działać.

Profesor Zofia Falkowska była osobą niezwykłą, skromną, nie szukającą rozgłosu, wiele wymagającą od współpracowników, ale przede wszystkim od siebie. Była uczciwa, lojalna i nauczyła nas pokory wobec chorego człowieka. Bardzo wrażliwa na przyrodę, kochała Tatry, po których wiele wędrowała. Miała duże zdolności artystyczne – rysowała, rzeźbiła oraz pisała wiersze. Rozmawiana była w literaturze pięknej, a zwłaszcza w poezji. Znała cztery języki, dużo czytała, przede wszystkim literaturę fachową i techniczną.

Zmarła 30 października 1993 r. W pamięci uczniów i współpracowników pozostanie jako wybitna uczona, lekarz-humanista i pedagog, oddana bez reszty swojej pracy i służbie pacjentowi. Skromnym pomnikiem Jej działalności jest przedszkole na ul. Siennickiej, które nosi Jej imię.

Składam serdeczne podziękowania Pani prof. dr hab. Krystynie Krzystkowej i Pani dr Ewie Bendych za pomoc w ukazaniu się artykułu.

Praca wpłynęła do Redakcji 29 września 1998 r. (701)

⁷ Dr Z. Czarnomska, dr D. Dąbrowska, dr med. L. Rejnowicz, dr med. K. Szreter i inni.

⁸ Mgr B. Wańkiewicz, pierwsza polska ortoptystka.

Sprawozdania

Sprawozdanie z XXXIX Zjazdu Okulistów Polskich

W dniach od 7 do 10 czerwca 1998 r. odbył się w Krakowie XXXIX Zjazd Okulistów Polskich zorganizowany przez Katedrę i Klinikę Okulistyki Collegium Medicum Uniwersytetu Jagiellońskiego. Zjazd ten miał szczególny, jubileuszowy charakter, ze względu na 100-lecie powstania pierwszego polskiego czasopisma okulistycznego oraz 100-lecie budynku, w którym mieści się Krakowska Klinika. Przewodniczącą Komitetu Organizacyjnego Zjazdu była prof. dr hab. Maria Starzycka. W skład Komitetu Naukowego wchodził: prof. Maria Starzycka, prof. Józef Kaluźny, prof. Tadeusz Kęćik, prof. Krystyna Pecold, prof. Helena Żygulska-Mach.

W Zjeździe udział wzięło 954 uczestników, w tym 11 gości zagranicznych. Zorganizowano również wystawę leków i sprzętu medycznego, reprezentowaną przez 59 firm krajowych i zagranicznych. Uroczyste rozpoczęcie Zjazdu odbyło się w sali Filharmonii Krakowskiej im. K. Szymanowskiego z udziałem Jego Magnificencji Rektora UJ prof. Aleksandra Koję, Prorektora ds. CM UJ prof. Stanisława Konturka, Dziekana Wydziału Lekarskiego prof. Wiesława Pawlika oraz Władz Miasta. Otwarcia Zjazdu dokonała Przewodnicząca Komitetu Organizacyjnego prof. Maria Starzycka. Powitała gości przybyłych z różnych krajów Europy i Stanów Zjedno-

zonych, a także przedstawiciele firm sponsorujących Zjazd. Prof. Maria Starzycka poinformowała o wybraniu prof. J. Kaluźnego na nowego Prezesa PTO. Przedstawiła również skład nowego Prezydium Zarządu Głównego PTO. W trakcie uroczystości przyznano Członkostwo Honorowe Polskiego Towarzystwa Okulistycznego zasłużonym dla nauki okulistyki: prof. H. Żygulskiej-Mach, prof. S. Szymankiewiczowej, prof. E. Lenkiewiczowi. W imieniu wyróżnionych podziękowała prof. H. Żygulska-Mach.

Podczas otwarcia przemówienia okolicznościowe wygłosili: Jego Magnificencja Rektor UJ prof. A. Koj, Prorektor CM UJ prof. S. Konturek oraz prof. J. Kaluźny.

Uroczystość zakończył występ Orkiestry Filharmonii Krakowskiej.

W trakcie 3-dniowych obrad, które odbywały się w Centrum Konferencyjno-Wystawienniczym przy ul. Rakowickiej 24-29 w Krakowie, podczas 11 sesji naukowych wygłoszono 79 referatów, a na sesjach plakatowych omówiono 70 plakatów.

Program towarzyski obejmował spotkanie koleżeńskie w Hotelu Forum, przedstawienie operowe w Teatrze im. Juliusza Słowackiego oraz wieczór plenerowy w ogrodach Muzeum Archeologicznego.

Prof. dr hab. K. Pecold wręcza dyplomy honorowych członków PTO

Spotkanie towarzyskie

Uroczyste otwarcie Zjazdu przez prof. dr hab. Marię Starzycką

¹ „Działalność naukowo-dydaktyczna Kliniki Okulistycznej” nr 4, 1974 r.

² Prof. T. Kęćik – Kierownik Kliniki i Katedry Okulistycznej AM w Warszawie; prof. B. Kornacki – b. Ordynator Oddziału Okulistycznego CZD; dr med. M. Szreterowa – b. Zastępcą Ordynatora Oddziału Okulistyki CZD, a po jego odejściu p.o. Ordynatora; dr med. A. Moszczyńska – b. Ordynator Oddziału Szpitala Czerniakowskiego; dr med. A. Piotrowski – b. Ordynator Szpitala Praskiego, a następnie Bródnowskiego; dr med. K. Semenicki – Ordynator Szpitala MSW w Warszawie.

³ Prof. T. Kęćik, prof. B. Kornacki.

⁴ W wyniku wspólnych prac skonstruowany został pierwszy w Polsce i Europie koagulator z laserem rubinowym używany od 1965 r.

⁵ Skonstruowano pierwszy w Europie polski model aparatu ultradźwiękowego typu A.

⁶ Zastosowanie sylikonów w chirurgii oka.